

dro VIII. damp. & prop. 55. ab Innoc. XI. damp.
p. 2. & 6.

188 E contra hæresis purè externa non subjet excommunicationi Bullæ Cœna; quia lex sub excommunicatione prohibet veram hæresin, ad quam constituendam necessario requiritur error in intellectu cum pertinacia: v. tom. 2. pag. 539. n. 358. & pag. 555. num. 281. Quartò, est actus internus, qui licet afferat aliquam honestatem moralem actui externo, supponit tamen illum jam primariò constitutum in esse morali aliquius virtutis; unde actus internus non dicitur necessarius ad honestatem actus externi, sed illi conferre honestatem, & bonitatem accidentalem; & isti etiam directè cadunt sub potestate legislativa Ecclesiæ, licet nonnulli negent. Apertè sequitur ex rationibus primæ, & tertiarie assertionis, n. 181. & 184.

189 Verum tamen est, in exercitio & præxi non semper cadere sub præcepto, & lege, sed solum quando constat, præceptum expressè eos intendere, ut in simili dixi n. 283. de actibus purè internis.

190 Hac ratione satisfacit præcepto jejunii quatuor temporum, & aliis ecclesiasticis, qui jejunat, etiam si non jejunet ob motivum obtinendi fructus à Deo; quia independenter à tali motivo, jejunium habet bonitatem primariam ex proprio objecto, nempe temperantiae, & macerationis, quæ primariò ab Ecclesia intendantur. Tum quia Ecclesia non præcipit expressè aliam honestatem accidentalem, sed præcisè substantiam jejunii. Idem dic pariter de aliis præceptis Ecclesiasticis: unde illis satisfacit, qui ponit substantiam actus cum sua honestate substantiali, seu primaria ex objecto.

191 Pari ratione satisfacit præcepto jejunii, si jeunes intendens macerationem, ied concomitanter, aut consequenter habeas affectionem vanæ gloriae, quia malitia illa est accidentalis; atque concomitans, & actus jam retinet honestatem primariam temperantiae ex suo objecto, quam Ecclesia intendantur.

192 Si verò urgente aliqua necessitate patriæ: v. gr. fame, bello, &c. Superior præcipiat, ut subditus jejunent, & ut jejunium applicent Deo in patria levamen; ad illud tenentur subditi, nedum jure naturali charitatis, sed vi præcepti, si Superior obligare intendat sub culpa. Hinc subditus sub mortali tenetur Missam juxta Superioris intentionem applicare ex vi præcepti obedientiæ,

QUÆRES IV.

193 An lex non acceptata obliget in conscientia?

Certum est 1. præceptum actuale, ut obliget, non expectare subditi acceptationem; quia Superior Ecclesiasticus habet jus præcipiendi in materia sibi subordinata, independenter à consensu subditi. Unde difficultas est de lege propriè dicta, permanente.

194 Certum est 2. populum peccare mortaliter, si sine rationabili causa non acceptet legem sub mortali obligantem. Habetur ex illo Pauli ad Rom. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: & qui resistunt, sibi ipsi damnationem acquirunt.

195 Dico, legem, non acceptatam obligare. Quia quando dicitur, quod lex non acceptata non sit valida, non est sensus, quod acceptatio subditorum det Superiori potestatem ad legem edendam; nam Summus Pontifex, & ceteri Prælati inferiores habent potestatem condendi leges independenter à populo, ut liquet ex relato loco Pauli: Omnis anima potestib[us] sublimioribus subditasit. Unde possunt legem condere populo invito, nisi Prælati inferiores quoad hoc limitentur à Papa. Sed solum id dicitur ex rationabili interpretatione voluntatis legislatoris, rationabiliter enim interpretamur voluntatem Superioris non esse, ut velit adstringere subditos, si ipsi rationabilem & justam causam non acceptandi. At non rationabiliter interpretamur, eum non velle ligare subditos, & subditi sine rationabili causa, sed ex proprio libito, acceptare non velint; imò tunc rationabiliter præsumitur Superior in subditos ritè indignatus.

196 Hinc concluditur, quod lex sine rationabili causa non acceptata, non cesset obligare; præfertim si Superior infest pro legis acceptance, & observantia: v. prop. 28. Alex. VII. damp. p. 2.

197 Si lege non acceptata, Superior non infest pro acceptance, & observantia, tunc contra eam habet locum præscriptio & consuetudo, ut in n. 153. sive Superior sciat, sive nesciat. Numquam introduci potest consuetudo contra legem, Superiore instante, & urgente pro observantia legis; v. n. 248.

198 Si petas, an in toto tempore medio intra decem, aut quadraginta annos, peccent subditi, qui contra legem consuetudinem introducunt? Affirmat Bonac. quia cùm adhuc consuetudo non sit firmata, viget lex. Negant Beccanus, Mastrius, & alii afferentes: Subditi: os esse turcos in conscientia, quando con-

sue-

De Leyibus, &c. Cap. II.

29

suetudo ita invulnerit, ut plerique etiam boni viri eam sequantur. Quia tunc rationabiliter præsumitur de superioris benignitate, quod non velit, nec patiatur subditos per multum temporis in mala conscientia permanere, & tempus pro consuetudine fundanda requiritur, præfertim pro foro externo, ut in eo vim habeat.

199 Et Busemb. addit: Si post longum tempus videant non observantiam, credere possunt esse sublatam per præscriptionem.

Sola igitur lex ex rationabili & justa causa à majori parte Communis non acceptata, non obligat, n. 195.

200 Dicta etiam locum habent pro legibus à Principibus absolutis latis cum intentione obligandi ad mortale, quorum aliqui, licet eligantur in Principes, & Reges ex consensu populi, electi tamen sunt ab eis independentes quoad leges ferendas; non enim supponuntur electi cum conditione, & conventione, ut leges non condant sine consensu, & acceptance populi.

QUÆRES V.

201 An Abbatissa, vel Priorissa possit imponere suis Monialibus præcepta obligantia ad mortale?

Certum est cum Com. posse imponere præcepta obligantia ad mortale, si materia sit gravis, aut ad veniale, si materia sit levis, loquendo de præceptis temporalibus, quæ scilicet concernunt finem temporalem, & politicam, nempe rectam Monasterii gubernationem quoad bonum pacis, disciplinæ, observantiae, & conservationis familiæ.

Ratio est, quia Abbatissæ competit potestas civilis, & politica, œconomica, & domestica uti matrifamilias, & major, quæ matres habent respectu filiorum, quia ei competit virtute Regulæ, & subjectionis à Sede Apostolica approbata; unde potest imponere præcepta spectantia ad domesticam gubernationem, obligantia ad culpam gravem, aut levem, ne pax, disciplina, observantia, & conservatio familiæ corrut.

202 Hinc potest præcepta imponere, ne Moniales litteras, aut donaria recipient, ne ad crates ad colloquendum cum extraneis accedant; ne è speculis, seu fenestris cum extoris per viam transversibus colloquuntur, (quod quidem scandalum esse solet) aut ibi actus irreligiosos & immodestos habeant.

203 Difficultas est de præceptis spiritualibus, ordinatis scilicet ad finem spiritualem, seu supernaturalem.

Et quidem de illis negat Pelliz. de Mon. ap. 4. sect. 3. Diana p. 5. tralit. 9. res. 16. uter-

que Ledetina, & quamplures apud eos; quia Abbatissæ, ut potè fœmina, est incapax potestatis, & jurisdictionis spiritualis in suas subditas, sed habet solam civilem, & politican, uti matrifamilias in ordine ad gubernationem domesticam; adeòque non possipræcipere Moniali, ut Divinum Officium recitet, Missam audiat, & similia, in quantum prefectum spiritualem subditarum concernunt.

204 Similiter, nec posse præcipere, in virtute Sanctæ Obedientie, Nomine Christi, in virtute Spiritus Sancti; quia est usus jurisdictionis spiritualis, quam non habet.

205 Unde si Abbatissa præcipiat sub peccato Moniali, ut recitet Divinum officium, si Monialis omittat fœmel, aut bis, non peccabit graviter ex vi præcepti Abbatissæ, sed ex vi præcepti, quod aliunde omnes Moniales ligat; quia Abbatissa solum præcipere potest talem recitationem ob finem temporalem, nempe ob bonam Monasterii gubernationem, in ordine ad quam omittere officium fœmel, aut bis, est in materia levi. Si verò id præcipiat Prælatus regularis suo subdito, si subditus omittat fœmel, peccabit mortaliter: quia finis Prælatus regularis potest esse spiritualis, nempe prefectus spiritualis sui subditi, in ordine ad quem omissione unius officii est materia gravis.

206 Abbatissa igitur est solum executrix Regularium, & tantum imponere potest præcepta illa, quæ conducunt ad rectam Monasterii gubernationem in pace, & sine scandala. Prælatus verò regularis potest in suis præceptis etiam prefectum spiritualem suorum subditorum intendere; adeòque potest ea omnia præcipere, quæ ad majorem eorum prefectum conducunt, dummodo non sint supra, nec præter Regulam, sed directè, aut indirectè ad illam pertineant. Ita Pell z.

207 Dico, Abbatissam, seu Priorissam possit suis Monialibus præcipere, in virtute Sanctæ Obedientie: & præcepta formalia, ac spirituallia imponere, quæ in conscientia graviter, aut leviter obligent, juxta gravitatem, aut levitatem materiæ: Melphi in Com. c. 11. stat. 7. assert. 11. Castropol. tom. 3. art. 16. disp. 4. p. 2. n. 3. Rodr. Lezana, & alii apud Dianam p. 5. tr. 9. resp. 16.

208 Ratio est primò; quia officium Abbatissæ est officium Ecclesiasticum, quod si pretio comparetur, erit simonia; qualis non esset, si nulla potestas spiritualis ei esset annexa.

209 Secundò; quia Abbatissa, ut potè fœmina, solum est incapax jurisdictionis, &

po-

poteatis spiritualis, quæ spectat ad claves, & dependet ab Ordine, qualis est potestas censuras ferendi, absolvendi, benedicendi, &c.

Potestas autem, & jurisdictio præceptiva, & correctiva, non spectat ad claves, nec dependet ab Ordine, sed est superioritati annexa, unde in Ordine Minorum etiam competere potest laicis, quia possunt ibi esse Guardiani.

210 Nec ei repugnat, quia spiritualis, nam (ait Melphi) defacto, gratiam, characterem baptismi, & habitus infusos, qui spirituales sunt, recipit; siveque (ex disparitate non assignanda) erit capax potestatis jurisdictionis spiritualis correctivæ, quoniam ejus usus, non est usus clavium, nec dependet ab Ordine. Tum quia Moniales autoritatem Apostolica professionem emittunt, & obedientiam vovent, ac Regulae observantiam in manu Abbatissæ.

211 Non dicas cum Pelizz: cit. Moniales ei promittere obedientiam, cujus est capax, nempe ut matrifamilias, & quoad ea, quæ ad rectam gubernationem Monasterii spectant, atque etiam, si spiritualia Abbatissa præcipiat, v. gr. recitationem Officii, Missæ auditionem, &c. illa præcipere, non ob finem spiritualem, sed ob temporalem solum, prout ad rectam domesticam gubernationem Monasterii spectant.

Non enim juvat; quia gratis dicitur. Nam in manu Abbatissæ professionem emitunt, & obedientiam vovent absolutè, absque ulla restrictione. Et talis emissio professionis, & voti, magis principaliter, non finem temporalem, sed spiritualem, nempe Religiosarum spiritualem profectum intendit: hic est finis institutionis Religionum utriusque sexus.

212 Illud tamen est notandum, utramque potestatem præcipiendi, tam temporalem, ut materfamilias, quæ spiritualem correctivam, ut Superiorissa, esse subordinatam Superiori majori, nempe Ordinario. Unde, si hic ei impoferit, ut ipso inconsulto præcepta non imponat, non potest eo inconsulto imponere. Quod valet Ordinarius facere, quia in præceptis imponendis requiritur eximia prudensia, quæ non solet in mulieribus reperi: v. num. 151.

Q U A R E S V I.

223 An Declarationes Sacr. Congr. Conc. Trid. in authentica forma exhibita habeant vim legis? Prima opinio tenet non habere vim legis, ac proinde non tollere probabilitatem

opinionis oppositæ, sed solum esse magnæ auctoritatis. Verricell. tr. 2. q. 6. Diana p. 1. tr. 10. resol. 29. Bonac. de legib. disp. 1. q. 1. p. 8. n. 4. Port. ver. Cardinalium Declarationes; & alii multi apud ipsos. Quorum ratio præcipua est, quia hæ declarationes non publicantur; non enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut sit in Constitutionibus Apostolicis; sed solum traduntur partibus, quarum interest, sigillo, & subscriptione munitæ: Et de essentia legis (ex pluribus juribus) est promulgatio, ita ut ante illam lex obligare non possit.

214 Secunda sententia, quam sequor, docet habere vim legis, ac proinde obligare in utroque foro. Rodr. q. Reg. tom. 1. q. 11. art. 2. Miranda in man. tom. 1. q. 26. art. 11. Castropol. tom. 1. tr. 3. disp. 5. p. 3. §. 1. num. 6. Fagn. lib. 1. Decri. cap. quoniam 13. de constit. à num. 6. & alii permulti apud eos.

215 Ratio est; quia hæ Declarationes sunt auctoritate Papæ, & illo consulto, videlicet auctoritate à Papa ipsis Cardinalibus tradita interpretandi Decreta Concilii, ipso consulto, ut constat ex Bullis Pii IV. Benedictus Deus 25. Jan. 1563. Sixti V. Immensa, §. Deo autem Patri, 21. Jan. 1587. Declaratio autem legis facta ab eo, qui à Principe, seu legi conditore habet jus interpretandi, non differt à legge declarata, l. hominis, & rei, §. Verbum ex legib. ff. de verborum signif. l. qui testamento, §. Mulier. ver. argumento, ff. de testamento.

216 Declarationes igitur Sacr. Congr. Concilii aliud substantialiter sunt, quæ ipsa Decreta Concilii ex se obscura, dubia, aut male intellecta; ac proinde eamdem vim habent, quam ipsa decreta. Cùm igitur Decreta habeant vim legis in utroque foro obligantis, ita & ipsæ declarationes; nam qualitates omnes legis declaratae censentur inesse illius declarationi, in l. nihil.

217 Hinc non obstat fundamentum opinionis oppositæ; quia hæ declarationes non sunt novæ leges, sed ipsæ leges Concilii. Nec obligatio ad culpam, & poenam, oritur ex ipsa lege declarante, sed ex lege declarata, & idem non exposcunt solemnitatem publicationis; sed sufficit illa, quæ facta fuit in ipsius legis editione.

218 Ceterum (ut advertit Fagnanus) ipsa Congregatio Concilii, quando vult novam legem condere, eam prius à Summo Pontifice approbatam, & roboratam, solemniter publicari facit, ut patet in Decreto de Apostatis, & ejellis. De rebus Regularium non alienandis. De celebrazione Missarum, &c. Non sic in legis declaratione; quia hæc non fa-

cit novum jus, sed quod prius erat, manifestat.

219 Illud certum est, Declarationes, seu Decreta S. Congr. Concilii non obligare, nisi consentent authenticè, ex Decreto ejusdem Sac. Congr. Concilii apud Lantuscum in Theatro Regul. ver. Congregationis Concilii Decreta, ut sequitur.

Sacra Congr. Conc. ex speciali iussu Urbani VIII. mandat, & præcipit, hujusmodi declarationibus ram impressis, & imprimendis, quæ manuscripiis, nullam fidem esse in judicio, vel extrâ a quoquam adhibendam, sed tantum illis, quæ in authenticâ formâ, & solito sigillo, & subscriptione Emin. D. Card. Prefelli, & Secretarii ejusdem Congregationis pro tempore existentium, munita fuerint. Die 29. Augusti 1621. prout in Regesto hujus Congregationis, fol. 124.

220 Idem disponit S. Congr. Rituum pro Decretis ejusdem S. Congr. Rituum.

M E T U S

221 G Ravis cadens in virum constantem, metus, inquam, aut periculum non levis, sed gravis damni, nempe vitæ, mutilationis, infamiae, aut jastræ bonorum, qui non leviter, sed probabiliter, & prudenter timetur, excusat à præcepto positivo, si ve humano, si divino; similiter & gravis difficultas, aut urgens necessitas, de qua in præceptis particularibus; quia leges positivæ, etiam divinæ, sunt accommodatae humanæ conditioni, juxta illud Matt. c. 11. Jugum meum suave est, & onus meum leve.

222 Hinc in tali periculo, aut metu, vel urgente necessitate, non tenemur ad jejunium, aut auditionem Missæ die festo, ad integratem materialem confessionis, ad solutionem decimarum, ad non communicandum cum excommunicato vitando, &c.

223 Non excusat autem, si id cedat in maius Reipublicæ damnum, aut si ad transgressionem legis cogamur in contemptum legislatoris, Religionis, vel fidei; tunc enim ad observantiam legis tenemur, etiam cum periculo vitæ: quia bonum publicum est præferendum privato, & contemptus legis, aut fidei, est ab intrinseco malus. Constat exemplo Eleazar Machab. lib. 2. c. 6. Vide dicenda de charitate, & tom. 2. n. 420.

224 Eadem ratione metus gravis non excusat à præcepto positivo divino respiciente bonum commune status Ecclesiæ, qualia sunt omnia præcepta positiva Christi, ad administrationem Sacramentorum pertinentia, uti est sigillum confessionis, consecratio in duplice specie, confectio Sacramentorum secundum debitam materiam, & formam.

225 Item non excusat à præcepto naturali negativo prohibente rem ab intrinseco malam, & quæ nulla valeat ratione honestari, quia hæc non potest per metum malitia spoliari: hujusmodi sunt odium Dei, negatio etiam pure externa fidei, mendacium, pollutio voluntaria, accessus ad non suam, occisio directa innocentis, &c. unde ob metum mortis non licet mentiri, &c.

226 Occisio indirecta innocentis potest sepe excusari, ut evenit in eo, qui occidit aggressorem insulte, in milite, qui justè bellum gerens, emitit globum tormentarium & interficit simul cum hostibus pueros innocentibus; & in eo, qui fugiens persequenter, puerum innocentem, quem vitare non potest conculcat in via; in his namque, & similibus casibus excusat à culpa, & honestatur occisio innocentis, quia non alterius occisio sed propriæ vitæ, quæ alienæ prævalet, justa defensio intenditur; per accidens autem contingit mors innocentis.

227 Eadem ratione metus gravis nedum non excusat à culpa committentem, sed neque proximè cooperantem ad actiones intrinsecè malas, & quæ nulla valeant ratione honestari. Hinc Iacob XI. damnavit prop.

228 Famulus, qui submissi humeri scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, &c. non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detimenti, puta, ne à domino male trahatur, ne torvis oculis aspicatur, &c. v. prop. 51. pag. 6.

229 Uterius propositio metum notabilis detrimenti explicat, videlicet: ne à domino male trahatur, ne torvis oculis aspicatur, ne domo expellatur. Unde in terminis propositionis damnatae non videtur comprehendere metus notabilioris detrimenti; putâ assiduarum vapulationum, mortis, &c.

230 Ceterum dico, non licere famulo obmetum notabilioris detrimenti cooperari ad stuprum heri, &c. tenendo scalam, &c. quia talis cooperatio non est remota, sed proxima; & actio illa famuli, licet in se absolute considerata sit indifferens, hic & nunc est proxima, & determinata ad malum: unde sicut commissio actionis ab intrinseco malæ, ex nullo metu potest honestari; ita nec cooperatio proxima, & hic & nunc determinata ad eamdem actionem ab intrinseco malam, cuiusmodi est stuprum, &c. que-